

Vestervig Marked.

Ved HENR. LAURSEN.

FRA ARILDS TID holdtes der ved Vestervig Kloster aarlig to Markeder, St. Hansdag den 24. Juni og St. Olufsdag den 29. Juli. Her mødtes Købmænd, Kræmmere og Haandværkere fra Aalborg, Lemvig, Nykøbing og Viborg. Af et Tingsvidne ført paa Viborg Byting den 29. Juni 1489 ses, at Viborgs Borgere da i mangfoldige Aar havde rejst deres Boder paa Vestervig Marked fra Klosterkirkens Nordvesthjørne Vest paa til Vejen, derfra Nord paa til den Korsvej, hvor de af Aalborg byggede deres Boder, og saa tilbage igen til Kirkegaardens Nordvesthjørne og videre til Kirkens Nordvesthjørne, og indenfor denne Omkreds havde de deres Heste og Vogne langs med Kirkegaardsmuren. Ogsaa udenlandske Købmænd maa være kommen til Markedet, thi 1527 befalede Frederik I, at ingen udlændiske Købmænd og Kræmmere maatte besøge ulegelige¹) Markeder i Nørrejylland, besynderlig Ry og Vestervig. Man forstaaer, at det var et Marked af stor økonomisk Betydning.

Intet Under derfor, at Thistedes Borgere, som stadig var paa Vagt ikke blot for at værne om deres gamle Rettigheder, men ogsaa for at vinde ny, havde et godt øje til Markederne ved Vestervig og søgte at faa dem flyttet til Thisted. Og det lykkedes dem ogsaa. Den 26. Maj 1547 fik de Kongens Brev: Christian III etc. gør alle vitterligt, at vi af synderlig Gunst have tilladt, at de Markeder, som hidtil ere holdte i vort og Kronens Kloster Vestervig paa S. Hans Dag Midsommer og S. Olufs Dag, herefter skulle holdes i vor Købstad Thistedt. Thi byde vi osv. Det er sikkert ikke tilfældigt, at Kongebrevets Dato falder i Mellemrummet mellem Klosterprovsten Svend Mogensens Død i April og Erik Ruds Forlening med Vestervig Kloster den 7. Juni. Thisted har snildt benyttet Lejligheden til at naa sit Maal paa et Tidspunkt, da Vestervig var værgeløs og ikke havde nogen til at varetage dets Interesser. Erik Rud og hans nærmeste Efterfølger lod det bero ved denne Afgørelse, men da Preben Gyldenstjerne 1573 var bleven Lensmand paa Vestervig, tog han Sagen op og erhvervede den 2. Oktober samme Aar Kongens aabne Brev, at de Markeder, som fra Arilds Tid har været holdt ved Vestervig, og hvortil mange fra de omliggende Købstæder og Herreder har søgt, og paa hvis Henlæggelse til Tisted Borgerne i denne By for nogen Tid siden har faaet Brev, atter maa holdes ved Vestervig Kloster tre Dage efter Tisted Markeder, der ogsaa fremdeles skal blive ved Magt i Henhold til det derom udstedte Brev. Kongen har nemlig erfaret, at Markederne ved Vestervig er bleven holdte fra gammel Tid og er bleven stadfæstede af nogle af Danmarks tidligere Konger, og at deres Afskaffelse har været til stor Skade for Lemvig og Nykøbing i Mors og Bønderne i de fire nærmeste Herreder. Dog forbeholder Kongen sig Ret til at forandre Markederne, hvis han erfarer, at de holdes til Hinder eller Skade for hans Undersaatter.

Thisted var imidlertid ikke tilfreds med at skulle dele med Vestervig, men vilde have det hele, og 1669 fik de ogsaa Vestervigmarkederne afskaffet. Men allerede Aaret efter fik Vestervig sine Markeder igen: ”Vi Christian den fembte aff Guds naade Konge till Danmark oc Norge etc. gjøre alle vitterligt, att efftersom voris undersaatter vid Vestervig, nemlig aff Vestervig sogn, Refsherrit, Hassingherrit oc Synderherrit i Morsøe, for os allerunderdanigste haffr ladit andrage, att efftersom aff gammel tid oc indtill nu altid skall haffve verit holdit tvende marckeder vid Vestervig, det enne nogle dage for s. Hans dag mitsommer oc det andit nogle dage for s. Olaj, hvilcke tvende marckeder Borgemester oc Raad i Tisted udi neste forleden aar den 2. Augusti 1669 skall haffve forhverffvit voris kiere Her faders, Salig oc høylofflig Ihukommelse, breff att skulle vere affskaffit, oc de tvende marckeder, som aarligen plejer att stande i Tisted mitsommer tider, att skulle holdis nogle dage lenger end som tilforne, da efftersom Tisted fra dennem langt skall vere beliggende, saa en part aff dennem skall boe derfra trej, fire oc flere mile, saa att dennem megit besverligt skall falde saa langt att reyse till samme marekeder, Da haffr vi effter dieris allerunderdanigste ansøgning oc begiering allernaadigst bevilget oc tillat, saa som vi oc hermed bevilger oc tillader, att forneffnte tvende marckeder vid Vestervig maae endnu hereffter der sammestedt holdis som tilforne aff arrilds Tid forneffnte tider skeet er, oc att Tisted derimod maae oc skal holde sine marckeder paa de tider som aff gammel tid altid skeet er. Forbiudendis alle oc en hver herimod effter som forskreffvit staaer att hindre heller i nogen maader forfang att gjøre ynder vort hyldist oc naade. Giffvit paa vort Slot Kiøbenhaffn den 22. Septembr. Anno 1670. Under vort signete *Christian.*”

Efter den Tid maatte Thisted lade Vestervig beholde sine Markeder i Fred.

Markederne holdtes dengang den 22. Juni og 18. Juli, men i den følgende Tid varierede Datoerne noget, blandt andet fordi en Forordning 1690 forbød Afholdelse af Markeder Søn- og Helligdage, og en ny 1747 udvidede Forbudet til ogsaa at gælde Lørdag og Mandag.

Henved 1740 fik Vestervig endnu et tredie Marked, et Kvægmarked i September, der ikke som Sommermarkederne holdtes ved Klosteret, men øster i Tygstrup ved Galgehøjene. Det kaldtes sædvanlig Skinkelmarkedet, fordi Pladsen var Skinkeljord²). Ved Midten af forrige Aarhundrede flyttedes alle tre Markeder ud i Sognets Nordøsthjørne, hvor Vejen fra Bedsted Sogneskel, der endnu undertiden kaldes Markedsvejen, skærer Spolumvejen.

1768 den 30. September udgik Kongebrev til Stiftsbefalingsmand Baron Holck: Vi Christian VII etc.

¹ ulegelige, paa ubekvemme Steder.

² Skinkel, Skindkjole; Skind paa Vælling o. lign.; et skindmagert Kreatur; *Skinkeljord*, mager, daarlig Jord.

Vor synderlig Gunst tilforn. Da Vi i Anledning af en fra Os Elskelig Peder de Moldrup Westervig Closter indkommen allerunderdanigst Memorial samt den fra dig derover indhentet Erklæring allernaadigst haver befalet Os Elskelige Rector og Professores ved Universitetet udi de aarligt trykte Almanacher at lade indføre, at de tvende Kram Markeder ved Westervig Closter i Junij og Julij Maaneder aarligen skal holdes trende Dage efter Thisted og qvæg Markedet ved Westervig 4 à 5 Dage efter at det i Holstebro, som varer i 3 Dage, er forbi, saa osv.

Forbindelsen med Holstebromarkedet varede kun en kortere Aarrække, men Sommermarkederne vedblev at holdes nogle Dage efter Thisted. I den første Del af det 19. Aarhundrede holdtes Sommermarkederne med kun 8-10 Dages Mellemrum, hvorfor Olufsmarkedet blev afskaffet som overflødig. De to andre Markeder var siden baade Kram- og Kvægmarkeder, skønt de officielt, efter Almanakken, kun skulde være Kvægmarkeder.

I Maj 1872 kom til Sogneraadets Erklæring et Andragende til Indenrigsministeriet om at faa Markederne forlagt til Vestervig By. Raadet, hvis Formand da var Proprietær Breinholt, Vestervig Kloster, kunde ikke anbefale, da det, skønt det kunde være til Fordel for enkelte næringsdrivende i Byen, dog vilde være til stor Ulempe for Jordejerne i og ved Byen, naar Dyr rev sig løs paa Markedet og gjorde Skade paa de dyrkede Marker omkring den ny Markedsplads, og der for de markedssøgende vilde blive for indskrænket Plads til Staldplads og anden Plads til at sætte Køreheste og Kreaturer fra sig paa. Der kom saa ikke noget ud af Sagen.

I de Tider, der ikke bød paa mange Forlystelser, var Vestervig Marked noget af en Folkefest, der samlede mange Hundrede Mennesker rundt omkring fra Syd- og Mellemthy. Markedspladsen var en hel Teltlejr, der var Boder med Manufaktur- og alle Slags Butiks- og Kramvarer, Skotøj, Ure, Piber, Stokke, Reb, Seletøj, Lervarer osv., Boder med Legetøj, Kageboder med ægte Christiansfelder Honningkager, Kagemænd og -koner og røde Hjerter med et paaklistret Vers; fra Vogne eller Boder forhandlede Frugt, Æbler og Pærer, og Tørfisk fra Agger. I henvend en Snes Beværtningstelte flød Drikkevarerne i Strømme. Der var Dansesalon, Karrusel, Kraftprøver, i to-tre Telte fremviste Akrobater deres Kunster, i andre forevistes en Dværg eller en Kraft- og Kæmpedame, en Menneskeæder fra Ny Zeeland eller en Slangetæmmerske med nøgen Overkrop og en Slange omkring Halsen, eller andre Rariteter. Herredsfogden og civile Betjente var tilstede paa Markedet som Ordenshaandhævere, en ikke unødvendig Foranstaltning, da det hen paa Eftermiddagen sædvanlig kom til Klammerier og Slagsmaal. Om Aftenen, naar Markedsgæsterne kørte hjem, var det ikke godt at færdes paa Vejen, Kuskene, som havde faaet for meget af de vaade Varer, kørte vildt om Kap, og naar de forsøgte at overhale hinanden, havnede de mangan Gang i Grøften.

Efter Thybanens Anlæg flyttedes Markedet til Hurup, den 4. September 1882 holdtes det sidste Vestervig Marked. Det var tillige et af de sidste Krammarkeder i Danmark, ifølge Lov af 23. Maj 1873 ophævedes nemlig Krammarkederne fra Udgangen af 1882.

*

I Tidens Løb forefaldt der paa Vestervig Marked adskillige Optrin, som endte i Retten. Nogle enkelte fra ældre Tid skal her meddeles.

1703 lod Borgmester Envold Nielsen Berregaard til Kølbygaard paa Herredstinget føre et Tingsvidne for at oplyse den voldelige Adfærd, Ladefogden Peder paa Vestervig Closter havde brugt mod Berregaards Bonde Jens Larsen af Tølbøl paa sidste Vestervig St. Hansmarked. Vidnerne forklarede under Ed, at Jens Larsen stod med sin Vogn paa Markedet, som holdtes mellem Borggaarden og Ladegaarden, og da kom Peder Ladefoged og tog en Tønde af Vognen, lagde den paa Jorden, tog Tappen af Tønden og kaldte paa Aggerboerne, om de vilde have Øl, saa skulde de nu komme, han vilde give det til Pris for dem - hvad de ikke lod sig sige to Gange. Assessor Moldrup paa Vestervig Closter tilspurgte Vidnerne, om Jens Larsen ikke ogsaa havde Brændevin og mere Øl paa sin Vogn, og om han ikke lod brygge Øl og brænde Brændevin for at sælge det. Det første vidste de ikke, det andet kunde de ikke benægte³). Jens Larsen var tilstede for Retten og forklarede, at han havde solgt Øl af Tønden for 1½ Mark, beregnet efter 4 Skilling for Kanden, og han kunde gøre sin Ed paa, at han havde mistet Øl for 1 Rigsdaler.

Sagen har faaet sin Afslutning ved Birketinget, den anklagedes Værneting, men hvorledes Retten har bedømt Ladefogdens egenmægtige Adfærd, kendes ikke, da Tingbogen er tabt.

1767 den 12. September lod Peder Moldrup til Vestervig Closter og Ørum indstævne Christen Nymand og Christen Madsen Nabe af Øster Agger, som paa sidste Vestervig Marked den 10. September havde øvet et oprørisk Slæteri, ja paa en mordisk og voldsom Maade havde overfaldet højbemeldte Herres Skytte Michel Michelsen med Hug og Slag, saa han maatte fly fra Markedet.

Der havde paa Markedet været stor Tumult og Slagsmaal, som begyndte med, at Christen Madsen kom i Klammeri med en fremmed, som Vidnerne ikke kendte, og Christen Nymand kom ham til Hjælp. Flere kom til, og da Slagsmaalet udviklede sig, gik Michel Skytte ind imellem dem for at skille dem ad og standse Tumulten. Men der var kommen en stor Hob Aggerboere, som slog løs for Fode paa hvem de kom for, og de overfaldt ogsaa Skytten med Hug og Slag og flængede hans ny grønne Klædning samt hans Krave og Halsklud, og da de andre Markedsgæster havde hjulpet ham ud af Haandgemænget, blev han igen overfaldet af Christen Madsen og Christen Nymand, som var Hovedsmændene for Slagsmaalet, og siden løb sidstnævnte omkring paa Markedet og søgte efter ham, idet han udstødte Trusler om, at hvis han traf ham, vilde han stinge en Kniv igennem ham.

Ved Birkeretten blev de to Hovedsmænd for deres Galenskab dømt efter allernaadigste Lovs 6-7-8 ("for Stavshug og Steenshug og Beenshug og Nævehug og Haargreb og Jordskuf bødis trende sex Lod Sølv") til at

³ Efter Konsumtions-Forordningen af 8. November 1672 skulde de, som solgte Øl og Brændevin paa noget Marked, tage deres Øl og Brændevin i Købstæderne og maatte ikke brygge og brænde selv. Forordn. 4. Juni 1689 forbød al Brændevinsbrænden paa Landet af Bønder.

betale enhver for sig 9 Rigsdaler samt 2 Rigsdaler i Sagsomkostninger, eller i Mangel af Betaling at aftjene dem ved Arbejde i Viborg Tugthus.

1781 26. Juli. Christen Kiær, Borger og Indvaaner i Thisted, havde andraget for Herredsfogden, hvorledes en for ham forhen ganske ubekendt Person navnlig Jens Pedersen Leth af Hvidberg Mølle vesten Aa sidste Westervig Markedsdag den 10. Juli paa Markedspladsen har angrebet ham og offentlig beskyldt ham for, at han nogle Dage forhen skulde have frastjaalet ham et Mundstykke til en Tobakspibe. Og ihvorvel Citanten adskillige Gange forestillede ham, at han aldrig i sin Levetid havde været i Hvidberg Mølle og mindre bortstjaalet noget Pibemundstykke efter hans Beskyldning, men at han maatte fejle og tage ham for en anden, saa vedblev han dog med sine Beskyldninger mod Citanten og rentud uden mindste Undseelse declarerede, at han var og skulde blive hans Tyv, med mange flere ærenærgaaende Skældsord og Beskyldninger. Da nu Citanten som en uskyldig Mand ingenlunde kan eller bør taale saadanne æreskændende Beskyldninger, der kunde give Anledning til Folkets slette Omdømme, men derimod er forbunden at søge sin Ære conserveret, saa samme frække og dumdristige Æreskænder bliver vedbørlig afstraffet andre ligesindede til Skræk og Advarsel, saa havde han ladet Jens Pedersen Leth stævne for Retten til i Dag.

Indstævnte fremkom for Retten og afgav denne Erklæring: Jeg Jens Pedersen Leth tilstaar og erklærer herved, at som jeg sidste Westervig Markedsdag den 10. hujus af en Fejltagelse og Overilelse haver udtalt mig med nogle ærerørige og nærgaaende Beskyldninger imod Christen Kiær af Thisted efter den derfor udtagne Stævnamaals Indhold og Formeldelse, saa er det jeg til saadan Ende herved afbeder hos bemeldte Christen Kiær saadan min imod ham forøvet store Fornærmelse som nogen hvortil jeg ikke ved eller kan have den allermindste Føje, og erklærer, at jeg intet ved med hannem uden al Ære, Dyd og godt.

Og efter lang Tingen og Prutten indgik han paa at betale Christen Kiær 5 Rigsdaler.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1941, side 3-12)